

PRM. 45D

ZMIKROFILMOWANE DNIA 11. 12. 1979  
ROLKA NR. 4 16 mm

*sprawozdano*

*Wry.*

ZESKANOWANE 01. III. 2005 r.

PRM. 45D

PRM. 45D

PREZES RADY MINISTRÓW

T E K A nr 45 d 1941

" K R A J - Różne "

1	25. I. 1941.	Meldunek gen.Sosnkowskiego w sprawie zagubienia odbitki fotograficznej aktu dotyczącego spraw w Kraju /zał. pismo przesyłające Sekretarza Premiera do gen.Modelskiego z 31.I.1941/.
2	28. I. 1941.	Pismo gen.Sikorskiego mianujące p.Ciołkosza członkiem Komitetu dla spraw Kraju.
3	3. II.1941.	Pismo Stefana Roppa w sprawie pomocy materialnej dla Kraju oraz list przesyłający ministra Strońskiego z 28.II.1941.
4	4. II.1941.	Oświadczenie Stronnictwa Pracy w związku z mianowaniem Delegata Rządu na Kraj /zał. oświadczenie Stronnictwa Narodowego 9.II.41.; odpis pisma do Rządu w sprawie nominacji Wartskiego 11.II.41.; notatka prof.Kota w sprawie mianowania Delegata 13.II.41./.
5	21. II.1941.	Uchwała Komitetu dla Spraw Kraju w sprawie uprawnień Delegata Rządu /zał. odpis pisma gen. Sikorskiego do min.Kota z III.41. o zatwierdzeniu uchwały; wnioski min.Folkierskiego i Popieła z 19.II.41./.
6	25. II.1941.	Odpis pisma dla dr.Daltona dotyczącego łączności z Krajem.
7	4. IX.1941.	Odpis pisma gen.Sikorskiego do Prezydenta R.P. z przesłaniem odpisów depeš z Kraju w sprawie układu polsko-rosyjskiego z 30.lipca 1941 r. : Wartskiego z 21.VIII.41. i Kaliny z 28.VIII.41.
8	9.XII.1941.	Pismo St.Mikołajczyka do gen.Sikorskiego z przesłaniem aktu "Uwagi i projekt wniosków do Traktatu między Polską a Niemcami" /zał. brak/.

Rejestracja przeprowadzona dnia 5.IV.1979 r.  
 Tenka zamiera 29 strony  
 Wey.

PRM 45D

1

„31 stycznia 1941.

L.dz.222/XXII/41.

Z polecenia Pana Premiera mam zaszczyt przesłać w załączeniu odpis listu p.Generała Sosnkowskiego z dnia 25.I.1941 r. l.dz.282/tjn.41. w sprawie zagubienia aktu tajnego, dotyczącego prac w Kraju.

Do Pana  
Generała I.Modelskiego

SEKRETARZ

W m i e j s c u  
-----

1

PRM 45D

GENERAL BRONI SOSNKOWSKI

T a j n e

L.dz. 282/tjn.41.

M.p.dnia 25 I.1941 r.

PAN GENERAL BRONI SIKORSKI WŁADYSŁAW  
WÓDZ NACZELNY

w m i e j s c u

Melduję, iż dnia 18.I,b.r. otrzymałem od Pana Gen. Modelskiego pismo w którym zawiadamia mnie iż przesyła odbitkę fotograficzną jednej ze stronic aktu tajnego dotyczącego prac w Kraju. Odbitka ta została znaleziona na schodach hotelu "Rubens" przez oficera biura p.gen.Modelskiego. Zarządziłem niezwłocznie dochodzenia w tej sprawie, które wykazały, że znaleziona odbitka należała do zbędnych papierów tajnych przeznaczonych do spalenia i została zagubiona przy przenoszeniu kosztów do kotłowni przez dyżurnego żandarma odpowiedzialnego w myśl rozkazu Kom.Kwat.Gł.Szt.N.W. Nr 15/40 i 16/40 za palenie aktów.

2

Melduję Panu Generałowi ,iż w związku z tym wystąpiłem z wnioskiem o ukaranie żandarma dyżurnego oraz ukarałem kierownika kancelarji Oddz.VI i jego zastępcę za brak dozoru i nie spalenie zbędnych papierów tajnych osobiście - zgodnie z istniejącymi zarządzeniami specjalnymi w ramach Oddz.VI dotyczącymi palenia niepotrzebnych papierów tajnych.-

*Kazimierz Sosnkowski*  
/Kazimierz Sosnkowski/  
Generał Broni

GENERAL BRONI SOSNKOWSKI

T a j n e  
-----

I.dz. 282/tjn.41.

M.P. dnia 25.I.1941 r.

PAN GENERAL BRONI SIKORSKI WŁADYSŁAW

WODZ NAČZELNY

w m i e j s c u  
-----

Melduje, iż dnia 18.I. b.r. otrzymałem od Pana Gen. Modelskiego pismo w którym zawiadamia mnie iż przesyła odbitkę fotograficzną jednej ze stronnic aktu tajnego dotyczącego prac w Kraju. Odbitka ta została znaleziona na schodach hotelu Rubens przez oficera biura p.gen. Modelskiego. Zarządziłem niezwłocznie dochodzenia w tej sprawie, które wykazały, że znaleziona odbitka należała do zbędnych papierów tajnych przeznaczonych do spalenia i została zagubiona przy przenoszeniu koszyków do kotłowni przez dyżurnego żandarma odpowiedzialnego w myśl rozkazu Kom.Kwat.Gk.Szt.N.W. Nr15/40 i 16/40 za palenie aktów.

Melduję Panu Generałowi, iż w związku z tym wystąpiłem z wnioskiem o ukaranie żandarma dyżurnego oraz ukarałem kierownika kancelarii Oddziału VI i jego zastępcę za brak dozoru i nie spalenie zbędnych papierów tajnych osobiście - zgodnie z istniejącymi zarządzeniami specjalnymi w ramach Oddziału VI dotyczącymi palenia niepotrzebnych papierów tajnych. -

Kazimierz Sosnkowski  
/ Generał Broni /

3

PRM 45D

2

,28 stycznia 1941.

<sup>182</sup>  
L.dz. 181/II/41.

Zgodnie z propozycją Pana Ministra Stańczyka  
mianuję Pana członkiem Komitetu dla Spraw Kraju.

PREZES RADY MINISTROW

Do Pana

Adama Ciołkosza

w m i e j s c u  
-----

4

MINISTERSTWO  
INFORMACJI I  
DOKUMENTACJI

917/41/USA

PRM 45D  
Londyn, dn. 28 lutego 1941

WPEYNIŁO DNIA 31/3

6.8.41/ma/a  
tajne i wyjątkowe 3

Przesyłam odpis listu, który otrzymałem dzisiaj

27.II.41.

MINISTER *J. Stronicki*

Odpisy otrzymują :

Pan Prezes Rady Ministrów  
Pp. Ministrowie

*pp. ministrowie J. Stronicki  
Min. H. W. i Prof. Kot o dyskusji i pismo  
o mberski, o które proszę jedno-  
ustnie ten pawa.*

ODPIS

POLISH INFORMATION CENTER  
151 East 67th Str., N.York

3 lutego 1941  
/U92T/

JW Pan Minister S. Stronicki  
Informacja i Dokumentacja  
Londyn.

5

Wielce Szanowny Panie Ministrze,

Otrzymałem bezpośrednio od Adama Ronikera długi list pisany w języku niemieckim, który zupełnie oficjalnie przesłał przez t.zw. Niemiecki Czerwony Krzyż, następnie Międzynarodowy Czerwony Krzyż w Genewie, który mi ten list bezpośrednio przesłał, przyczym znana mi oraz wogóle Polakom, Mll.L. Odier napisała do mnie, że list ten został przez Niemiecki Czerwony Krzyż im przekazany dla mnie.

Treść pisma Ronikera obraca się dokoła propozycji skierowania finansowej pomocy amerykańskiej /ma na uwadze głównie finansową pomoc Polonii, którą ogromnie przecenia/ do Centralnego Funduszu w Genewie, którym by dysponowała Rada Główna dla uskuteczniania zakupów żywności w Europie. Niewątpliwie cały projekt jest nierealny gdyż :

- a/ Pieniądze zebrane przez Polonię są minimalne i są wydawane wyłącznie w związku z zakupami uskutecznianymi przez Amerykanów, przyczym nawet na najbardziej potrzebne rzeczy trzeba dużego nacisku, by otrzymać drobną część zebranych pieniędzy. Sumy zebrane przez Kościoły idą via Watykan; natomiast wszystkie inne sumy razem wzięte, nie wynoszą nawet 1/50 części tego co Rada Główna by oczekiwała z tego źródła.
- b/ Tego rodzaju gest nawet z małą sumą, miałby wyraźne oblicze polityczne i, oczywiście, musiałby być zapewne

.....

PRM 45D

-2-

3

uzgodniony z Anglikami, gdyż jestem przekonany, że w ten czy inny sposób sumy te jako dewizy znalazłyby się w posiadaniu Niemców.

Dlatego też sprawa ta jest delikatna. Ja, ze swej strony, nie mogę zostawić tego listu bez odpowiedzi. Natomiast co bym nie odpowiedział, będzie użyte przez Niemców w jak najgorszym sensie :

- 6 a/ Jeżeli odpowiem, że pieniędzy nie ma albo ich bardzo mało, to Niemcy użyją to w propagandzie, by stwierdzić, że w Ameryce nikt nie dba o Polaków i że się pogodzone z myślą rozbioru Polski.
- b/ Jeżeli się powie, że czynimy starania, żeby w ramach możliwości projekt realizować, to wzniesimy ogromne nadzieje nie mając żadnych podstaw dla ich realizacji. Pod tym względem opinia tu jest jenogłówna.

Sprawa jest zbyt poważna, bym mógł brać na siebie odpowiedzialność nawet przemyślanej odpowiedzi i dlatego piszę do Pana Ministra jako mego bezpośredniego zwierzchnika z uprzejmą prośbą, by zechciał łaskawie sprawę tę ~~zająć~~ gdzie należy wysświetlić i dać mi kablową instrukcję.

Roniker pisał do mnie oczywiście jako do byłego kolegi z Rady i właśnie tego, który w swoim czasie, gdy maśleliśmy że Rada uzyska dużą autonomię działania, miał objąć cały dział pomocy społecznej. Później okazało się, że NSV całą tę kację odebrało nam i wówczas właśnie wyjechałem z Polski, widząc, że nic się nie da zrobić pozytywnego.

Jeszcze jeden szczegół, który zwiększa konieczność ostrożności. List jest pisany doskonałą niemiecczyną, podczas gdy Roniker aczkolwiek włada dosyć dobrze językiem niemieckim, lecz nie tak kwiecistym, czyli że list musiał być pisany przy pomocy niemieckiej z Krakowa. List jest podpisany inicjałami "A.R.", w których rozpoznałem jego pismo. Cały ton listu najwyraźniej odpowiada umysłowości Ronikera i jego fantastycznemu ujęciu wszystkich cyfr. To też nie mam żadnych wątpliwości, że list pochodzi od niego. W swoim liście do mnie, p. Odier w imieniu Międzynarodowego Czerwonego Krzyża popiera projekt. Pan Roniker w końcu swego listu prosi, bym kierował korespondencję do niego przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż w Genewie /122 rue de Lausanne/.

Wiem przez Podoskiego o innym projekcie Ronikera. Widzę przeto że są to dwie równoległe akcje i dlatego tembardziej uważałem za konieczne przedłożenie całej tej sprawy do decyzji Rządu. List Ronikera jest z dnia 5 października; list genewski z dn. 29 listopada; data doręczenia w New Yorku 16go stycznia.

Przy tej okazji pragnę zaznaczyć, że jestem najbardziej nieodpowiednią osobą dla jakichkolwiek bądź listów z kraju, gdyż nazwisko moje jest obecnie identyfikowane przez Niemców z bardzo śmiałą i otwartą propagandą antyniemiecką w Ameryce. W związku z tym otrzymałem już kilka anonimów z groźbami i jestem przekonany, że każdy list pisany przezemnie będzie użyty publicznie przeciwko naszej akcji tu. Z drugiej strony, może ogromnie zaszkodzić odbiorcy w Polsce. Dlatego też jakoby nie była decyzja w sprawie treści odpowiedzi, sądzę że byłoby lepiej dla sprawy, by wyszła ona z ramienia osoby koncentrującej w swoim ręku sprawę relifu. Oczywiście, Roniker nie wie o mojej

.....



PRM 45 D

-3-

3

akcji tutaj i o oburzeniu, jakie akcja ta wywołuje u Niemców, i dlatego list jego pisany tak, jak gdyby w moim ręku łączyła się sprawa reliefowa. Pozwalam sobie zaznaczyć tę okoliczność, gdyż ważne jest by moja osoba nie zaważyła na rzeczowym podejściu do sprawy.

Donosząc o tym Panu Ministrowi i oczekując instrukcji, łączę wyrazy prawdziwego oddania.

/-/ Stefan Ropp  
Dyrektor

7

L.dz.K.144/41

PRM 45d

Budapeszt, dnia 4 lutego 1941 r.

4

*jedynie dla gmentu*

WPEŁNEŁO DNIA..... N° 236/11

Stronnicтво Pracy nadesłało następujące oświadczenie:

W związku z deklaracją Stronnicтва Ludowego, złożoną dnia 18 grudnia w imieniu własnym i P.P.S. dla ścisłości stwierdzamy. -

1/ Motywy dotyczące konieczności powołania do kraju jednego ośrodka dyspozycji rządowej a nie kilku uznajemy za słuszne wnioszek popieramy,

2/ Sprawa mianowania delegata nie wypłynęła nagle, ma ona swoją aż nazbyt długą historię. Jeśli chodzi o stosunek Stronnicтва Pracy do tej kwestji, to już w lipcu, po zapoznaniu się z treścią misji Kaczmarka zadeklarowano z tej strony gotowość zgłoszenia trzech kandydatów, - Wartskiego, Rektora D. i prof. E.L. zgłaszając równocześnie przyłączenie się do uchwały Stronnicтва Ludowego, Stronnicтва Narodowego i P.P.S., powziętej jeszcze w marcu i ponawianej następnie, a zapewniającej uznanie każdego delegata wyznaczonego przez Rząd R.P. i udzielenia mu poparcia;

3/ W końcu listopada ub.r. Stronnicтво Ludowe zakomunikowało Stronnictwu Pracy o swym postanowieniu wysunięcia kandydatury prof.P., zaproponowało dalej poparcie tej kandydatury przez Stronnicтво Pracy, deklarując ze swej strony poparcie kandydatury Wartskiego na zastępcę delegata z tym, że ponieważ prof.P. nie miał jeszcze dotychczas sposobności wykazania swoich zdolności organizacyjno-administracyjnych, Wartski winienby

8

./.

wziąć faktyczny, jak najczynniejszy udział w pracach delegatury i niewątpliwymi swymi walorami poprzeć prof.P. Do tej rzeczywistości współpracy obu kandydatów Stronnictwo Ludowe przywiązuje dużą wagę, uznając ją za istotę rzeczowej swej propozycji.

Dla koncesji tej Stronnictwo Ludowe przewidywało poparcie P.P.S., opierając swe przeświadczenie na tym:

a/ że jest w posiadaniu zasadniczego zapewnienia, iż P.P.S. poprze kandydata z łona Stronnictwa Ludowego;

b/ już raz w chwili wysunięcia kandydatury Wartskiego na zastępcę, P.P.S. kandydaturę życzliwie poparło, \_ wreszcie -

c/ P.P.S. kilkakrotnie oświadczyło, iż swoich kandydatur wyświadczać nie będzie.

Po porozumieniu z zainteresowaną osobą Stronnictwo Pracy propozycję przyjęło, komunikując równocześnie całkowitą gotowość Wartskiego do najżyźliwszej współpracy z prof.P. W razie nominacji tegoż.

W kilka dni później Stronnictwo Ludowe oświadczyło, iż w porozumieniu z P.P.S. pragnie pierwotną propozycję zmodyfikować. Nowa propozycja automatycznie podważa istotną treść poprzedniego porozumienia, a sprawa - tracąc poprzedni charakter porozumienia rzeczowego - musiałaby być przesunięta w płaszczyznę przedstawowo-personalną.

W tym stadium rozmów porozumiewawczych nadeszła wiadomość o nominacji Wartskiego.

Twierdzenie Stronnictwa Ludowego i P.P.S., że osoba Wartskiego nie daje politycznej gwarancji i czy będzie on w stanie przeciw-

stawić się rewolucyjnym zamierzeniom faszystowskich ugrupowań, nie jest oparte na żadnych obiektywnych danych. Zarówno wieloletnia działalność publiczna jak i sylwetka tak polityczna jak i moralna zainteresowanego, wreszcie metody stosowane w pracy publicznej dają maximum gwarancji politycznej, iż właśnie tego typu osoba potrafi skupić dostateczną ilość sił Narodu do przeciwstawienia wszelkim próbom wichrzycielskim, na wypadek gdyby takie próby miały się ujawnić.

iscisle 4amw

PRM 45D

4

Nr. 9.

Budapeszt, 6 lutego 1941.

W ślad za deklaracją PPS., Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Pracy przesyłam oświadczenie Stronnictwa Narodowego które brzmi:

- 1/ Podział na trzy delegatury jest całkowicie słuszny.
- 2/ Delegaturę uważamy za wysoki urząd, którego obsadę Rząd dokonuje z fachowego punktu widzenia.
- 3/ Tak traktujemy ostatnio nominację i odnosimy się do niej pozytywnie.
- 4/ Gdy Rząd zgodnie z oświadczeniem ostatnim dwu Stronnictw zajął w tym względzie polityczną podstawę w szczególności przy nominacjach przyszłych, to wobec całkowitego pominięcia nas już w dwu wypadkach, rezerwujemy sobie zajęcie stanowiska w tym względzie.

L. dz. 170/41  
Nr. 5PRM 45 D  
Budapeszt, dnia 11 lutego, 1941 r. 4*Ścisłe tajne**Wart*ski przesłał poniższe pismo :

## - Do Rządu i Rady Narodowej

W związku z mianowaniem Wartskiego na delegata generalnego Stronnictwo Ludowe i PPS oświadczają, iż podział kraju na trzy równorzędne delegatury nie jest uzasadniony, gdyż :

- a. podział ten formalnie przystosowuje się do rozbioru dokonanego *przez laborerów* wbrew zresztą pierwotnemu stanowisku Rządu.
  - b. nie uwzględnia konieczności istnienia w Kraju centralnego rządowego organu dyspozycyjnego
  - c. wobec nader ograniczonej łączności z Rządem, a tym bardziej w wypadku zupełnego jej zerwania dopuszcza rozbieżność i w regulowaniu zagadnień przez poszczególnych niezależnych od siebie delegatów
- 12
- d. centrala stronnictw reprezentowanych w P.K.P. jak również komenda Z.W.Z. mają swą siedzibę w Warszawie- obejmują swym zakresem działania cały kraj i muszą mieć możliwość współdziałania i wpływania na decyzje Centralnego Rządowego Ośrodka Dyspozycyjnego, a nie trzech niezależnych od siebie ośrodków.

Wymienione stronnictwa są zaskoczzone nominacją Wartskiego

./.

gdyż decyzja ta

- a. została powzięta przez Rząd wkrótce po otrzymaniu depechy Nr. 1., zawiadamiającej o inicjatywie Stronnictwa Ludowego, PPS., Stronnictwa Pracy w kierunku wskazania wspólnego kandydata i w momencie kiedy kandydat ten w osobie pana P. został uzgodniony
- b. zapadła ona wbrew oświadczeniom Rządu, dającym w tym inicjatywę krajowi.
- c. została wydana wbrew jednogłośnej opinii P.K.P. proponującej Wartskiego tylko na stanowisko zastępcy Fogla w myśl depechy Nr. 5, i wbrew porozumieniu Stronnictwa Ludowego, P.P.S. i Stronnictwa Pracy, które przewidywały dla Wartskiego stanowisko jednego z zastępców.

C. d. n.

~~Pietowicz~~

L.dz.K.178/41.

Budapeszt lutego 1941r. 4

Nr.6.

- d. z uwagi na sylwetkę polityczną Wartskiego- co w połączeniu z sylwetką delegata dla ziem włączonych wskazuje, że nominacje w kraju przybrały charakter jednokierunkowy, sprzeczny z zasadą koalicji narodowej, nakazujący wybór spośród poważnego stronnictwa - S.L.
- e. osoby Wartskiego nie daje pełnej gwarancji, iż będzie on w stanie przeciwstawić się w momencie przełomowym ew. zamierzeniom, występującym już obecnie przeciw przyszłemu ustrojowi demokratycznemu Polski.
- f. Jako odbicie politycznego oblicza Rządu na terenie kraju wzbudziła niepokój w S.L. i PPS. z którymi osoby delegata nie łączy politycznie i nie odpowiada on układowi sił politycznych i nastrojowi kraju, który w porozumieniu ludu wiejskiego, robotników i świata pracowniczego widzi rozwój sytuacji w oswobodzonej Polsce.

W tym stanie sprawy S.L. i P.P.S. oświadczają, iż:

- a. powołanie głównego delgata z siedzibą w Warszawie z podporządkowanymi mu delegatami prowincjonalnymi jest koniecznością państwową.
- b. podtrzymują kandydaturę pana P. na stanowisko głównego delegata, zaś pana G. proponują na pierwszego zastępcę;

14



c. do czasu zajęcia przez Rząd stanowiska ogranicza do współpracy z P.K.P. w zakresie spraw wojskowych i walki z okupacją.

~~niezwiesz.~~

to postaćem Wartkiewna

PRM 45d

4

Ścisłe tajne.

13/2.1941.

Wyjaśnienie w sprawie Delegata.

Na życzenie wielokrotnie wyrażane przez Stronnictwa w maju Rząd R.P. posłał do Warszawy: 1. Zasady organizacyjne pracy w kraju, 2. Zasady współpracy Delegatów Rządu ze Stronnictwami politycznymi w kraju, 3. Zasady współpracy Delegata Rządu z ZWZ. /kopie załączamy/.

W tych materiałach ustalone były kompetencje delegatów jak i sposób powoływania delegatów. Wynika z nich następująca struktura organizacyjna:

- a/ Centralne porozumienie Stronnictw,
- b/ Delegaci Rządu z wyraźnie określoną pozycją w stosunku do Rządu i Stronnictw i ZWZ.
- c/ Własne kompetencje i zakres działania Delegatów Rządu.

Formy organizacyjnej porozumiewania się i współpracy Stronnictw z rozmysłem nie przewidziano - uznając, że to nie może wchodzić w instrukcje rządowe - lecz winno polegać na własnej decyzji Stronnictw pracujących w kraju.

Była tam zasada: trzech głównych delegatów na trzy terytoria, których warunki komunikacyjne są zbyt utrudnione, aby Rząd musiał czekać na wiadomości ze Lwowa i z Poznania poprzez Warszawę.- Była też zasada, że zastępcy delegata nie urzędują, lecz są jego ewentualnymi kolejnymi następcami.

Przeciw tym zasadom jak i podziałowi kraju na delegatury nie było żadnego sprzeciwu. Rozumieliśmy, że brak Naczelnego Delegata przez nikogo nie był podnoszony wobec uznawania przez nas zasady, że będą istnieć tak Centralne jak i okręgowe porozumienia Stronnictw i brak Naczelnego delegata w niczym nie utrudnia współpracy Stronnictw z delegatami.

Rząd wezwał Stronnictwa o przysłanie propozycji personalnych, które pragnął respektować. Dla ich szybszego uzyskania wysłał Tymczasowego Delegata z tym określonym zadaniem. Nie otrzymał ich przez pół roku z powodu niemożności uzgodnienia poglądów personalnych przez Stronnictwa. Otrzymał natomiast od wszystkich prawie Stronnictw wezwania o zamianowanie delegatów według własnego uznania oraz opinię, że nie może być delegatem Tymczasowy /któremu Rząd zresztą nigdy tej roli nie przeznaczał, ani który do niej nie aspirował/. Wobec tych wezwań Rząd przygotował nominacje delegatów. Tuż przed ich wysłaniem w dniu 22 listopada przyszła depecha l.a., że przynajmniej trzy Stronnictwa /PPS., Str.Lud. i Str.P./ nadeszły uzgodnioną propozycję.

Nie rozumieliśmy jednak wzmianki o nominacji Tymczasowym Delegatem Kaczmarska; wszak on był tymczasowym, chociaż dla innych zadań.

Dnia 25 listopada w depechy 5.a. z powołaniem się na depechę l.a., przyszło nazwisko Wartkiewnego, jako zastępcy delegata. Wyraz zastępca nas zdezorientował, gdyż zastępcy jako

./.

16

niewprowadzeni w urzędowanie nie wchodzili dla nas w rachubę póki niema delegatów. Przypuszczaliśmy zniekształcenie lub pomyłkę, rozumiejąc, że wreszcie uzgodniono jego nazwisko jako delegata. Podkreślam, że nie był on na liście kandydatów przez Rząd w październiku przygotowanej. Ale z uznaniem przyjęliśmy, że tak poważny kandydat został zgodnie przynajmniej przez 3 Stronnictwa ustalony i wysłaliśmy dlań nominację w dniu 2-go grudnia, nie przypuszczając ani na chwilę, że się to może spotkać z krytyką czyjąkolwiek. Pierwsze zastrzeżenia w depeszy 4.a. z 10 stycznia, otrzymanej dnia 11 stycznia 1941 r. były dla nas niejasne /zaznaczam, że dopiero ta depesza doniosła o propozycji personalnej nowej p.P./. Odpowiedziała na nie depesza Premiera z dnia 17 stycznia 1941. Dopiero teraz /w dniu 13 lutego/ otrzymane wyjaśnienia orientują nas o źródłach nieporozumienia. Gdybyśmy rozumieli, że Stronnictwa nie życzą sobie Wartskiego na delegata, nie bylibyśmy go mianowali. Należało jednak przed jego nazwiskiem już wtedy przysłać propozycję na delegata. Oczywiście, gdyby mianowany przez nas Delegat spotkał się z zasadniczym a uzasadnionym sprzeciwem Stronnictw, nie moglibyśmy go podtrzymywać. Sądzymy jednak, że kto był uznany za godnego na zastępcę, a więc przewidziany na Delegata w przyszłości, ma w oczach Stronnictw dostateczne kwalifikacje na sprawowanie tej funkcji i teraz osobę jego uważamy za szczęśliwie dobraną. Funkcja Delegata jest wielką ofiarą i kto ją objął, ma prawo liczyć na lojalną pomoc ze wszystkich stron. Gdy przez pół roku nie można było doprowadzić do żadnej nominacji, zmiana obecnie zaraz po nominacji nie podniesie niczyjej powagi.

W żadnym wypadku jednak nie możemy w tej chwili dokonywać zmiany Wartskiego. Prosimy więc o współpracę i lojalność. Wobec żądania zmian w strukturze organizacyjnej i projektu ustalenia Naczelnego Delegata - oprócz delegatów głównych - postanowiliśmy przedyskutować to zagadnienie.

W związku z tym prosimy:

- a/ o kontrpropozycję w stosunku do obowiązujących obecnie zasad pracy politycznej w kraju i kompetencji delegatów,
- b/ o ustalenie propozycji personalnych w stosunku do całości kontrpropozycji,
- c/ o formy organizacyjne i zasady Centralnego względnie Okręgowych Porozumień Stronnictw, określające równocześnie zasady współpracy z Naczelnym Delegatem, względnie głównymi i okręgowymi delegatami Rządu.

Rząd nie przewidział na razie żadnego Naczelnego Delegata nad 3 Głównymi, była to kwestia czysto praktyczna. Na wypadek konieczności liczyliśmy się z ewentualnością przyjazdu do kraju jednego z członków Rządu. Wobec poważnych argumentów wysuniętych za tem, aby w Warszawie był delegat uprawniony do porozumiewania się z centralnymi zarządami stronnictw, Premier w depeszy rozszerzył uprawnienia Delegata na G.G. w tym duchu, a będzie to ujęte wkrótce w formie bardziej precyzyjnej.

MINISTER:

*St. Kot*  
/Prof. St. KOT/

PRM 45d

5

Londyn, dn.      marca 1941.

L. dn. 543/IV/41.

Zatwierdzam, przedstawione mi przez Pana Ministra, przy piśmie Jego l. dz. 1157 z dn. 5. III. 41 r., uchwały Komitetu dla Spraw Kraju i proszę o przesłanie odpowiedniej instrukcji do Delegata Rządu w Kraju. Równocześnie zwracam się do Pana Ministra Gen. Sosnkowskiego, z prośbą o przesłanie jej do Komendanta S. W. S.

PREZES RADY MINISTRÓW

Do Pana Ministra

Prof. St. Kota

w miejscu

18

PRM 45d

5

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Londyn, dnia 5/3.1941.

L.dz.: 1137/41.

Tajne

Do Pana  
 Prezesa Rady Ministrów  
 Generała Władysława SIKORSKIEGO

w L o n d y n i e  
 -----

W załączeniu przesyłam Uchwałę Komitetu dla  
 Spraw Kraju z dnia 21 lutego 1941 r. w sprawie uprawnień  
 Delegata Rządu, z prośbą o zatwierdzenie.

Dla porządku przypominam, że Uchwała ta stano-  
 wi zmianę tej części "Zasad organizacyjnych pracy w kraju",  
 która była swego czasu przedmiotem uchwały Rady Ministrów.

1 zał.

M I N I S T E R:

*St. Kot*  
 /Prof. St. KOT/

19

PRM 45d

5

U c h w a ł a  
-----

Komitetu dla Spraw Kraju, z dnia 21 lutego 1941 r. w sprawie uprawnień Delegata Rządu.

W pkt.6 "Zasad organizacyjnych pracy w kraju" ustęp 2. otrzymuje brzmienie następujące:

"Współpraca z ZWZ. na podstawie uprawnień kontrolnych Delegata w stosunku do organizacji wojskowej i jego względem niej obowiązków".

Pkt.5 a. Uchwały KSK. z dnia 16 kwietnia 1940 r., zawierającej zasady współpracy Delegata Rządu z ZWZ. otrzymuje brzmienie następujące:

" 5 a. Delegat Rządu kontroluje pracę ZWZ. w kraju, a w szczególności:

- a/ czuwa nad przestrzeganiem pkt.1 uchwały; 20
- b/ kontroluje wykonanie budżetu ZWZ. w kraju;
- c/ daje Komendantowi Głównemu ZWZ. w kraju swoją opinię w sprawach obsady personalnej wyższych Komend ZWZ., do szczebla Komendy Obszaru włącznie; wydaje Komendantowi Głównemu ZWZ. opinie w sprawie celowości pozostawania w szeregach ZWZ. osób, co do których istnieją uzasadnione polityczne zastrzeżenia, sformułowane uchwałą Porozumienia stronnictw;

./.

PRM 45d

5

- 2 -

w razie rozbieżności opinii decyzję w drodze służbowej pobiera Naczelny Wódz;

d/ otrzymuje okresowe informacje o stanie organizacyjnym i o działalności ZWZ.

Zasięg i sposób wykonywania kontroli w zakresie wymienionym w punktach a, b, c i d, ustalać wspólnie Delegat Główny Rządu z Komendantem Głównym ZWZ. w kraju, mając na uwadze obowiązek przestrzegania w pełni wymogów konspiracji i bezpieczeństwa organizacji wojskowej".

UWAGA: W związku z powyższą uchwałą Komitet dla Spraw Kraju ustalił, że do Głównego Delegata Rządu i Głównego Komendanta ZWZ. zostaną wysłane uzgodnione instrukcje, zalecające zlikwidowanie przerostów politycznych w ZWZ., niezgodnych z punktem 1 Uchwały./np. Biuro polityczne, informacyjne, prasowe i młodzieży/.

21

Zadmiercha: polecam  
prezencie odpowiednio  
instrukcji do Kraj  
p.p. do Delegata Rządu  
i do Kom. Z.W.Z.  
5.III.44. J. Kowalski

PRM 45D

5

Wniosek prof. Polkierskiego - 19.2.1941.

1. Normalizacja delegatury musi doprowadzić do zmniejszenia, może zaniku, elementu politycznego w ZWZ.
2. Ze względu na trudność natychmiastowego zaniku elementu politycznego ZWZ., należy delegaturę Rządu uposażyć w pewne atrybucje kontrolne wobec ZWZ. Przewidując:
  - a/ kontrolę finansową
  - b/ kontrolę elementu personalnego ZWZ. o tyle, o ile nasuwa polityczne zastrzeżenia,
  - c/ kontrola celowości tych prac ZWZ., które zahaczają o działalność polityczną /np. Biuro Informacji i Propagandy, t.zw. Wydział Polityczny/.
3. Praca ZWZ. i prace polityczne w kraju muszą być oparte na wzajemnym zaufaniu. Tylko ono potrafi nivelewać konieczne tarcia i interferencje.



PRM 45 D

5

KSK. - 19.2.1941.Wniosek p. Popiela:

Poprawka do "Zasad organizacyjnych pracy w kraju":

W § 6, ustępie zawierającym wyliczenie zadań Głównego Delegata Rządu punkt 2. otrzymuje brzmienie następujące:

2. Nadzór pracy ZWZ. w kraju.

Poprawka do uchwały KSK. w sprawie zasad współpracy Delegata Rządu z ZWZ.:

Punkt 5.a. otrzymuje brzmienie następujące:

5.a. Delegat Rządu nadzoruje pracę ZWZ. w kraju, a w szczególności:

- a/ bada celowość pracy Związku
- b/ przeprowadza kontrolę finansową
- c/ czuwa nad utrzymaniem apolityczności Związku
- d/ ma prawo wglądu w politykę personalną Związku
- e/ stawia wnioski o wyłączenie z pracy Związku osób niepołączonych.

5

Wniosek p.Cielkosza - 18/2.1941.

Delegat Rządu obejmuje zasięgiem swej kompetencji  
cały obszar Państwa Polskiego.

24

PRM 45D  
 Kopie dla D. Delbrun

4109/41-6  
 12/41-

Professor Kot's organisation has been informed last night that their courier to Poland has had his place cancelled in the plane leaving for the Near East.

In connection with the above it should be emphasized that the usual way of Polish couriers through the Balkans might be closed in the nearest future, owing to the new military moves in this part of Europe. A courier leaving at present has still chances to get through. At the same time it ought to be underlined that any direct communication with Poland for our couriers is likely to be postponed until late autumn, for purely technical reasons.

Therefore it is most probable that the Polish organisations in Poland will be cut off from any personal contact with their Government in London for many months, possibly until November next. It seems necessary to inform the British authorities responsible for the communication with the Near East of the great political responsibility which they thus take over.

The necessity of sending this courier is apparent, as the former courier left London on Dec. 8th and the present one has his date of departure postponed already for the third time.

London, February 25th, 1941.

PRM 45D

7

Londyn, dn. 4 września 1941.

T a j n e.  
-----

L.dz.2031/XXIII/41.

W załączeniu przesyłam do wiadomości Pana Prezydenta odpis depechy, jaka nadeszła z Warszawy.

Uwzględniając krytyczne nastawienie kierownictwa ZWZ do Rosji Sowieckiej oraz tendencyjne informacje, przesyłane przez pewne czynniki z Londynu, przynosi ona raz jeszcze całkowite potwierdzenie słuszności zajętego przez nas stanowiska. Jak wynika z jej treści wszystkie stronnictwa wypowiedziały się za układem z Rosją. Podkreślanie krytycznego w zasadzie stosunku do Rosji, gdy mowa o partii socjalistycznej, jest wyrazem zdrowych obaw, przed ewentualnymi wpływami ideologii komunistycznej i podtrzymywaniem znanego oddawna stanowiska, które w przyszłości okazać się może bardzo pożyteczne.

PREZES RADY MINISTROW

Do  
Pana Prezydenta R.P.

WŁADYSŁAWA RACZKIEWICZA

w m i e j s c u.  
-----

1 załącznik.

26

PRM 45D

7

ODPIS

L.dz.K.2 123/41

Warszawa dnia 21 sierpnia 1941  
otrzym, Londyn, dnia 23 sierpnia 1941 r.

Pan Min.Kot w Londynie.

Oświadczam, że uważam układ polsko-rosyjski z 30 lipca, bez żadnych zastrzeżeń za niezwykle pomyślny dla Narodu Polskiego. Sądze, że w przyszłych dziejach polskich zaważy on, jako akt mądry i daleko-wzroczny. Wydaje mi się, że szerokie warstwy polskiego ludu odczuwają instynktownie to samo.

Pismo Delegatury - Rzeczpospolita - uzasadniło ten pogląd i nie spotkało się dotąd z nikąd z żadnym sprzeciwem.

WARTSKI

Za zgodność:

27

PRM 45 D) 1. wpz. 2928  
 O D P I S 2. VIII. 41.  
 Przej.: 1. 9. 41.  
 Odczyt: 2. 9. 41.

Depesza szyfr z WAGŁAWY Nr. 408/KK.

Część I-BA. NELO DENIA 9. IX. 41. No 2031/XIII/41.

Na. 2758.

Wybuch wojny przyjęty z radością nie bez początkowej życkli-  
 wości dla Sowietów, poczym powrót do równowagi.

Ustalika się ocena, że dwaj wrogowie wyniszczają się wz-  
 ajemnie. Zawarcie umowy przyjęto ogólnie przychylnie /jęcy, wojsko/  
 rozumiane przedewszystkim jako konieczność wojenna. Rozszerzenie  
 co do granic, niepokój co do użycia i losów wojska. Lekceważenie  
 treści polit. paktu i ujemna ocena propagandy rządowej pod tym  
 względem. Wiara, że w stosunkach pol.-ros. zadecyduje końcowy  
 realny układ sił.

Część II-ga.

Stosunek stronnictw:

1. PPS - godzi się lecz nadal wrogie Sowietom, przeciwne  
 propagandzie słowianofilskiej organów Rządu osądzonego o szu-  
 kanie oparcia w Rosji.
2. Str. Nar. - formalna aprobata, bez komentarzy, rezerwa.
3. O.N.R. - aprobata, ale wyraźna wrogość do Rosji.
4. Demokraci - aprobują jako konieczność; zastrzeżenia  
 co do oświeleń rządowych.
5. Str. Lud. - początkowo zastrzeżenia, obecnie pełna apro-  
 bata.
6. Str. Pracy - aprobata.
7. Komuna - wykorzystuje do prowokowania masowych sabotaży.

Kalina 237 c

28. VIII. 41.

za zgodność:

28

PRM 45 D

11 DEC 1941 8

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH

Londyn, dnia 9/XII.1941.

L.dz.K. 3524/41

Pan  
 Generał Władysław SIKORSKI  
 w L o n d y n i e

WPRZYNEŁO DNIA..... N° 3328/II/42.

W załączeniu przesyłam "Uwagi i projekt wniosków  
 do traktatu pokoju między Polską a Niemcami".  
 Zbiorowe to opracowanie zostało na polecenie Rządu  
 R.P. całkowicie przygotowane w kraju.

1 zał. ?

M I N I S T E R :

*St. Mikołajczyk*

/Stanisław Mikołajczyk/

29